

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ

2019-11-05 Nr. 4D-2019/1-1006

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2019-08-05 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN) pareigūnų veiksmų, galimai nepagrįstai naudojant specialiąsias priemones, neaprupinant rašymo reikmenimis, neužtikrinant tinkamų patalynės laikymo sąlygų.

2. Pareiškėjas Skunde nurodė:

2.1. 2019-07-25 naktį pabudo nuo triukšmo ir nuteistųjų riksmų. Į visas gyvenamąsias patalpas ėjo kaukėti ir ginkluoti pareigūnai, kurie užėję į patalpas liepė nuteistiesiems gultis ant žemės, tada juos mušė, spardė, daužė lazdomis, naudojo „tazerius“. Vėliau liepė visiems eiti į kiemą, kur išrikiavo prie pastato sienos, įsakė plačiai išžergti kojas, iškelti prie sienos rankas ir stovėti. Taip išrikiuoti nuteistieji nuolat sulaukdavo smūgių, o stovėti turėjo apie tris-penkis valandas.

2.2. Vėliau visi pagal sąrašą buvo vedami pas slaugytoją. Slaugytojos kabinete nuteistųjų vėl laukė kaukėti ir ginkluoti pareigūnai bei dar vienas pareigūnas su vaizdo registratoriumi ir klausė, kokių kiekvienas turi nusiskundimų. Bijodami pareigūnų smurto, dauguma nuteistųjų teigė, kad neturi jokių nusiskundimų, nors kentė stiprius skausmus. Kai kurie nuteistieji pateko pas medikus kitą dieną, kur buvo apžiūrėti gydytojo ir sulaukė medicininės pagalbos, kiti medicininės pagalbos apskritai nesulaukė.

2.3. Visi nuteistieji gavo nuobaudas ir buvo patalpinti į kamerų tipo patalpas, nors nebuvo net paaiškinta, už ką yra baudžiami.

2.4. Dienos metu iš nuteistųjų paimami čiužiniai ir patalynė, kurie laikomi tam nepritaikytose patalpose ant grindų, kraunami į krūvą vienas ant kito, nesilaikant jokių higienos reikalavimų. Vakaraus pareigūnai liepia pasiimti savo čiužinį ir patalynę, kuriuos ištraukti iš bendros krūvos būna sudėtinga, dažnai čiužiniai yra sumaišomi ir nuteistieji paima ne savo.

2.5. Perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji negauna viso jiems priklausančio maisto, nes buvo išduotas tik vienas puodelis gėrimui, o turi duoti du, nes priklauso du gėrimai.

2.6. Nuobaudą atliekantys nuteistieji neaprupinami popieriumi, rašikliais, vokais, pašto ženklais, todėl negali parašyti skundų, negali paskambinti net savo advokatams.

2.7. Laikomi kamerų tipo patalpose nuteistieji neturi galimybių išsiskalbti rūbų.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą ir apsaugoti nuo pataisos namuose vartojamo smurto.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019-08-16 raštu Nr. 4D-2019/1-1043/1042/1041/1040/1039/1038/1036/1035/1034/1033/1032/1006/986/989/996/997/987/1005/1007/1008/3D-2059 kreipėsi į Pravieniškų PN direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Pravieniškų PN 2019-09-09 raštu Nr. S-21825 ir 2019-09-11 raštu Nr. S-22108 Seimo kontrolierių informavo, kad:

4.1. dėl 2019-07-24–2019-07-25 įvykių yra pradėtas ikiteisminis tyrimas ir prašomos informacijos pateikti negali, nes, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso normomis, reikalingas ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio prokuroro leidimas;

4.2. „Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių (toliau – PĮ VTT) 258 punkte numatyta, kad „ne rečiau kaip kartą per savaitę nuteistiesiems suteikiama galimybė pasinaudoti dušu, gauti išskalbtą patalynę ir apatinius drabužius, kartą per mėnesį – pasinaudoti kirpėjo paslaugomis.“ Ši galimybė nuteistiesiems buvo suteikta. Nuteistųjų patalynė ir rūbai vieną kartą per savaitę buvo skalbiami pataisos namų skalbykloje“;

4.3. „plastikiniai indai išduodami tik naujai atvykusiems nuteistiesiems. Pagal PĮ VTT 18 priedo Nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašo 4.6 punkto nuostatas nuteistiesiems leidžiama įsigyti ir turėti plastikinius arba medinius stalo indus, bet Įstaiga neturi prievolės jais aprūpinti nuteistuosius“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

4.4. „pataisos įstaigos administracija aprūpino vokais, pašto ženklais, rašymo priemonėmis ir popieriumi nuteistuosius, atliekančius nuobaudas kamerų tipo patalpose, pageidaujančius kreiptis į valstybės ir savivaldybių institucijas, nevyriausybinės organizacijas ir tarptautines institucijas su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais“;

4.5. „Patalynę iš kamerų tipo patalpų Saugumo valdymo skyriaus pareigūnų lydimi surenka ir parsineša patys nuteistieji. Patalynė saugoma tam skirtame sandėlyje.“

5. Seimo kontrolierius, vadovaudamasis teisės aktų nuostatomis ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijomis, 2019-09-19 raštu Nr. 4D-2019/1-1043/1042/1041/1040/1039/1038/1036/1035/1034/1033/1032/1006/986/989/996/997/987/1005/1007/1008/1063/1065/1066/3D-2321 pakartotinai kreipėsi į Pravieniškų PN administraciją, prašydamas pataisos namų administraciją kreiptis į ikiteisminiam tyrimui vadovaujantį prokurorą dėl leidimo teikti informaciją Seimo kontrolieriui gavimo, o gavus leidimą pateikti visą Seimo kontrolieriaus prašomą informaciją.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2019-10-08 gautas Kalėjų departamento 2019-10-08 raštas Nr. 1S-2645, kuriame nurodyta, kad:

5.1. „Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuratūroje susipažinus su 2019-09-19 raštu Nr. 4D-2019/1-1043/1042/1041/1040/1039/1038/1036/1035/1034/1033/1032/1006/986/989/996/997/987/1005/1007/1008/1066/1065/1063/3D-2321 bei ikiteisminio tyrimo medžiaga <...> priimtas sprendimas leisti pateikti tik bendro pobūdžio informaciją apie nusikalstamos veikos įvykį, ikiteisminį tyrimą atliekančią instituciją, ikiteisminį tyrimą organizuojantį ir jam vadovaujantį prokurorą, nusikalstamos veikos padarymo vietą, laiką ir kitas aplinkybes, taip pat apibendrintą informaciją apie atliekamus tyrimo veiksmus, o būtent informuoti, kad 2019 m. rugpjūčio 7 d. Pravieniškų pataisos namų-atvirosios kolonijos Kriminalinės žvalgybos skyriuje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. <...> pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 138 str. 1 d., 228 str. 1 d. dėl to, kad 2019 m. liepos 24 d. apie 22.35 val. patikrinus

Pravieniškųjų pataisų namų-atvirosios kolonijos Trečiojo sektoriaus ryšio detekcijos sistemą ir nustatius, kad trečiajame korpusė esantys nuteistieji neteisėtai naudojami mobiliojo ryšio telefonais, buvo atlikinėjama neplaninė krata nuteistųjų gyvenamojoje patalpoje, kurios metu, kilus masiniam kitų būrių nepasitenkinimui, nuteistiesiems elgiantis agresyviai, daužant duris, langus, nevykdant teisėtų pareigūnų reikalavimų nusiraminti ir nutraukti neteisėtus veiksmus, neramumams suvaldyti 2019 m. liepos 25 d. apie 1.00 val. pasitelkti Viešojo saugumo tarnybos ir Kalėjimų departamento prevencinės grupės pareigūnai nuteistųjų atžvilgiu galimai neteisėtai naudodami specialiąsias priemones padarė nuteistiesiems nesunkius sveikatos sutrikdymus. Ikitaisminį tyrimą atlieka Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Imuniteto skyriaus vyriausioji specialistė E. P. Ikitaisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuratūros Šeštojo skyriaus prokurorė J. Č.“;

5.2. Kalėjimų departamentas informavo, kad buvo gauti nuteistųjų prašymai, pareiškimai, skundai. „Ikitaisminio tyrimo metu visi asmenys, kurie kreipėsi dėl ikitaisminio tyrimo pradėjimo, bus apklausiami liudytojais, esant pagrindui bus pripažinti nukentėjusiais, paskirti objektų tyrimai sveikatos sutrikdymo mastui nustatyti. Taip pat yra renkama ir visa kita ikitaisminiam tyrimui reikšminga informacija. Šiuo metu pranešimas apie įtarimą dėl galimų nusikalstamų veikų padarymo, numatytų LR BK 228 str. 1 d., 138 str. 1 d., nėra niekam įteiktas.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

5 straipsnis. Teisėtumo principas – „1. Bausmės vykdymo pagrindas yra tik įsiteisėjęs apkaltinamasis Lietuvos Respublikos teismo nuosprendis. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir Lietuvos Respublikos įstatymų numatytais atvejais bausmės vykdymo pagrindu yra užsienio valstybės teismo arba tarptautinės teisminės institucijos įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis (sprendimas). 2. Nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. 3. Nuteistojo elgesį gali suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Įstatymų nustatytus reikalavimus pažeidę pareigūnai atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus“;

12 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų pareigos – „1. Nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių. 2. Nuteistieji privalo vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus. 3. Specialiąsias nuteistųjų pareigas nustato atskirų rūšių bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas reglamentuojantys šio Kodekso skyriai“;

112 straipsnis. Pataisos įstaigų režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai – „1. Režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu. 3. [...] Nuteistiesiems daroma krata. Nuteistojo asmens kratą daro tos pačios lyties pareigūnai. [...]“;

113 straipsnis. Pataisos įstaigų režimo užtikrinimo priemonės – „Pataisos įstaigų režimo užtikrinimo priemonės yra šios: pataisos įstaigų apsauga; teisės pažeidimų prevencija ir atskleidimas; įėjimo į pataisos įstaigas ir išėjimo iš jų tvarka; pataisos įstaigų vidaus tvarka; dienotvarkė; pataisos įstaigų administracijos veiksmai nuteistųjų badavimo arba atsisakymo dirbti ar vykdyti kitus administracijos įsakymus ir nurodymus atvejais arba nuteistųjų neteisėtų grupinių veiksmų, šiurkščiai pažeidžiančių pataisos įstaigos vidaus tvarką, atvejais“;

114 straipsnis. Pataisos įstaigų apsauga – „1. Pataisos įstaigų ir jose laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų apsaugą vykdo pataisos įstaigų pareigūnai. 2. Jeigu pataisos įstaigoje

susidaro ypatinga situacija (nuteistųjų riaušių, grupinio pasipriešinimo pataisos įstaigos administracijai ar neteisėtų grupinių veiksmų, šturkščiai pažeidžiančių pataisos įstaigos vidaus tvarką, įkaitų grobimo atvejais), tvarkai įstaigoje atkurti ir visuomenės saugumui užtikrinti gali būti pasitelkti Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnai, taip pat Viešojo saugumo tarnybos ir policijos pareigūnai teisingumo ir vidaus reikalų ministrų nustatyta tvarka“;

145 straipsnis. Nuteistųjų laikymo sąlygos kamerų tipo patalpose – „1. Nuteistieji, atliekantys šio Kodekso 142 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytą nuobaudą, į darbą nevedami. Perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų, smulkiųjų paketų, siųsti laišku (išskyrus atvejus, kai jie įgyvendina šio Kodekso 100, 109 ir 183 straipsniuose nurodytas teises), taip pat paskambinti telefonu. Jiems neleidžiama apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje, išskyrus higienos reikmenų įsigijimą, turėti maisto produktų ir kitų Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nurodytų daiktų. Šioje dalyje nurodytiems nuteistiesiems leidžiama skaityti knygas, žurnalus, laikraščius ir kitą literatūrą, kasdien vieną valandą, o nepilnamečiams, neįgaliesiems, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, ir ligoniams (pagal gydytojo išvadą) – dvi valandas pasivaikščioti.“

7. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo:

12 straipsnis. Seimo kontrolierių tiriami skundai – „3. Seimo kontrolieriai taip pat netiria prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinių sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo, tačiau tiria skundus dėl prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų, pažeidžiančių žmogaus teises ir laisves“;

17 straipsnis. Atsisakymas nagrinėti skundą – „1. Seimo kontrolierius ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu: [...] 5) dėl skundo dalyko yra priimtas procesinis sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą; 6) padaro išvadą, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje. [...]. 4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas.“

8. Lietuvos Respublikos Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo:

4 straipsnis – „1. Visuomenės sveikata ir visuomenės gebėjimas gerinti savo sveikatą turi būti užtikrinami šiais metodais ir priemonėmis: 1) ligų profilaktika ir kontrolė; 2) valstybiniu visuomenės sveikatos priežiūros reguliavimu, tikslinių programų, užtikrinančių gyventojų gyvenimo kokybę ir sveikatos gerovę, rengimu ir įgyvendinimu; 3) valstybine, savivaldybių ir privačia visuomenės sveikatos priežiūra; 4) potencialią grėsmę (pavojų) žmogaus sveikatai keliančių produktų sertifikavimu bei veiklos sričių licencijavimu; 5) visuomenės sveikatos stebėseną (monitoringu) ir ekspertizę, neatidėliotinu visuomenės informavimu apie atsiradusias užkrečiamąsias ligas, apsinuodijimus ir kitas masines užkrečiamąsias ligas, gyvenamosios aplinkos būklę, vykdomas ligų kontrolės bei profilaktikos priemones, sveikos gyvensenos propaganda ir gyventojų sveikatos ugdymu; [...]“;

15 straipsnis – „Nacionalinis visuomenės sveikatos centras: 1) vykdo asmens sveikatos priežiūros, švietimo, stacionarių globos ir slaugos įstaigų, interneto kavinių ir klubų, keleivių vežimo traukiniais, laivais ir keltais vidaus maršrutais, policijos areštinių ir laisvės atėmimo vietų, juridinių asmenų, valstybės įmonių, savivaldybės įmonių, viešųjų įstaigų, taip pat užsienio valstybių juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialų (toliau – įmonė), gaminančių kosmetikos gaminius, kirpyklų, kosmetikos, tatuiruočių kabinetų, grožio salonų, soliariumų, baseinų, skalbyklų, pirčių, saunų, sporto klubų teikiamų paslaugų, apgyvendinimo paslaugų, žmogaus palaikų laidojimo paslaugų (žmogaus palaikų laikymo, paruošimo šarvoti, šarvojimo) teikimo veiklos, balzamavimo ir kremavimo veiklos valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę; 2) pagal asmenų prašymus, pranešimus, skundus vykdo visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų), kurių kontrolė nėra pavesta kitiems viešojo administravimo subjektams, laikymosi kontrolę (valstybinę

visuomenės sveikatos saugos kontrolę) pagal sveikatos apsaugos ministro nustatytą kontroliuojamų sričių sąrašą; [...].“

9. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugsėjo 18d. įsakymu Nr. V-1058:

„1. Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Centras) yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos. Centras veikia visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

2. Centro paskirtis – pagal kompetenciją įgyvendinti valstybės politiką visuomenės sveikatos priežiūros ir vartotojų teisių apsaugos srityse, vertinti ir valdyti riziką žmonių sveikatai, susijusią su paslaugomis, gaminiais, aplinkos veiksniais ir užkrečiamosiomis ligomis.“

10. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194 (toliau vadinama ir – PĮVTT), nustatyta:

„220. Nuteistiesiems, perkeliams į kamerų tipo patalpas (išskyrus perkeliams į kamerų tipo patalpas pagal Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 142 straipsnio 2 dalies 3 punktą), neleidžiama su savimi imti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, išskyrus nutarimo dėl nuobaudos skyrimo kopiją, vokus, pašto ženklus, rašymo priemonę ir popierių, rankšluostį, muilą, dantų pastą, dantų šepetėlį, šukas, nosinę (moterims – moterų higienos reikmenis). Patalynė į kamerų tipo patalpas perkeltiems nuteistiesiems išduodama tik dienotvarkėje nustatytam miego laikui. Pataisos įstaigos direktorius privalo užtikrinti nuteistųjų, perkeltų į kamerų tipo patalpas, asmeninių daiktų, kurių jie negali turėti kamerų tipo patalpose, saugumą per visą nuobaudos atlikimo laiką. Greitai gendantys maisto produktai įdedami į šaldytuvą. Ilgai saugoti ir dėl natūralių sąlygų sugedę maisto produktai nuteistojo akivaizdoje sunaikinami. Apie tai surašomas aktas, kuris, nuteistajam pasirašius, įsiuvamas į jo asmens bylą.“

11. Asmenų, laikomų kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisyklėse, patvirtintose Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2006 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 4/07-117, nustatyta:

„24. Kameroje laikomiems suimtiesiems ar nuteistiesiems maistas į kameras arba specialias gamybines patalpas pristatomas šilumą palaikančiuose įrenginiuose. Dalijant maistą suimtiesiems ar nuteistiesiems, prie kamerų privalo būti kalnimo įstaigos direktoriaus budintysis padėjėjas arba kitas šios įstaigos direktoriaus įsakymu paskirtas pareigūnas ir prižiūrėtojai.“

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 12.1. dėl specialiųjų priemonių naudojimo;
- 12.2. dėl pareigūnų veiksmų;
- 12.3. dėl patalynės laikymo sąlygų.

Dėl specialiųjų priemonių naudojimo

13. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad 2019-07-25 nakties metu pabudo nuo triukšmo ir nuteistųjų riksmų. Į gyvenamąją patalpą atėjo kaukėti ir ginkluoti pareigūnai, liepė visiems nuteistiesiems gultis ant žemės, tada juos mušė, spardė, daužė lazdomis, naudojo „tazerius“. Vėliau liepė visiems eiti į kiemą, kur išrikiavo prie pastato sienos, liepė plačiai iššergti kojas, iškelti prie sienos rankas ir stovėti. Taip išrikiuoti nuteistieji nuolat sulaukdavo smūgių, o stovėti turėjo iki ryto. Nuvestas pas slaugytoją Pareiškėjas bijojo pasakyti, kurios vietos yra sumuštos ir kur skauda,

nes slaugytojos kabinete nuteistųjų vėl laukė kaukėti ir ginkluoti pareigūnai. Bijodamas pareigūnų smurto, jis teigė, kad neturi jokių nusiskundimų, nors kentė stiprius skausmus.

14. Pravieniškių PN administracija ir Kalėjimų departamentas Seimo kontrolierių informavo, kad 2019 m. liepos 24 d. apie 22.35 val., patikrinus Pravieniškių PN Trečiojo sektoriaus ryšio detekcijos sistemą ir nustačius, kad Trečiajame korpuse esantys nuteistieji neteisėtai naudojami mobiliojo ryšio telefonais, buvo atliekama neplaninė krata nuteistųjų gyvenamojoje patalpoje, kurios metu, kilus masiniam kitų būrių nepasitenkinimui, nuteistiesiems elgiantis agresyviai, daužant duris, langus, nevykdant teisėtų pareigūnų reikalavimų nusiraminti ir nutraukti neteisėtus veiksmus, neramumams suvaldyti 2019 m. liepos 25 d. apie 1.00 val. pasitelkti Viešojo saugumo tarnybos ir Kalėjimų departamento prevencinės grupės pareigūnai nuteistųjų atžvilgiu galimai neteisėtai naudodami specialiąsias priemones padarė nuteistiesiems nesunkių sveikatos sutrikdymų.

Dėl šių įvykių pradėtas ikiteisminis tyrimas, ikiteisminį tyrimą atlieka Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Imuniteto skyriaus vyriausioji specialistė E. P., o ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuratūros Šeštojo skyriaus prokurorė.

15. Atkreiptinas dėmesys, kad, pagal Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnį, Seimo kontrolieriai taip pat netiria prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinių sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo.

Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 6 punktą, Seimo kontrolierius ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos priima sprendimą atsakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu padaro išvadą, kad skundą tikslinga nagrinėti kitoje institucijoje ar įstaigoje. To paties straipsnio 4 dalyje numatyta, kad, jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas.

16. Pareiškėjo Skundo tyrimo metu nustatyta, kad dėl specialiųjų priemonių panaudojimo (2019-07-25, apie 1.00 val.) prieš nuteistuosius Pravieniškių PN yra pradėtas ikiteisminis tyrimas.

Pažymėtina, kad, pagal Seimo kontrolierių įstatymą, skundo tyrimas nutraukiamas, jeigu yra priimtas procesinis sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ikiteisminio tyrimo metu bus tiriamos ir Pareiškėjo Skunde nurodytos aplinkybės, todėl, Seimo kontrolieriaus nuomone, Pareiškėjui tikslinga kreiptis į ikiteisminį tyrimą atliekančias institucijas. Kartu Pareiškėjas gali nurodyti ir kitas su šiuo ikiteisminiu tyrimu susijusias aplinkybes (pvz., galimai teisės kreiptis į advokatą apribojimas ir pan.).

Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir vadovaujantis pirmiau pacituotų teisės aktų nuostatomis, Pareiškėjo Skundo (dėl specialiųjų priemonių naudojimo) tyrimas nutrauktinas.

Dėl pareigūnų veiksmų

17. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad, paskyrus nuobaudą ir patalpinus į kamerų tipo patalpas, pataisos namų administracija nedavė rašymo priemonių, nedavė reikiamo kiekio indų pietų maistui įdėti.

18. Bausmių vykdymo kodekso 145 straipsnyje numatyta, kad į kamerų tipo patalpas perkelti nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų, smulkiųjų paketų, siųsti laiškus (išskyrus atvejus, kai jie įgyvendina BVK 100, 109 ir 183 straipsniuose nurodytas teises), taip pat paskambinti telefonu. Jiems neleidžiama apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje, išskyrus higienos reikmenų įsigijimą, turėti maisto produktų ir kitų PĮVTT nurodytų daiktų. Šioje dalyje nurodytiems nuteistiesiems leidžiama skaityti knygas, žurnalus, laikraščius ir kitą literatūrą, kasdien vieną

valandą, o nepilnamečiams, neįgaliesiems, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, ir ligojams (pagal gydytojo išvadą) – dvi valandas pasivaikščioti.

PĮVTT 220 punkte numatyta, kad nuteistiesiems, perkeliams į kamerų tipo patalpas, neleidžiama su savimi imti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, išskyrus nutarimo dėl nuobaudos skyrimo kopiją, vokus, pašto ženklus, rašymo priemonę ir popierių, rankšluostį, muilą, dantų pastą, dantų šepetėlį, šukas, nosinę (moterims – moterų higienos reikmenis). Patalynė į kamerų tipo patalpas perkeltiems nuteistiesiems išduodama tik dienotvarkėje nustatytam miego laikui.

Asmenų, laikomų kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisyklėse numatyta, kad kamerose laikomiems suimtiesiems ar nuteistiesiems maistas į kameras arba specialias gamybines patalpas pristatomas šilumą palaikančiuose įrenginiuose. Dalijant maistą suimtiesiems ar nuteistiesiems, prie kamerų privalo būti kalnimo įstaigos direktoriaus budintysis padėjėjas arba kitas šios įstaigos direktoriaus įsakymu paskirtas pareigūnas ir prižiūrėtojai.

19. Pravieniškų PN administracija Seimo kontrolierių informavo, kad aprūpino vokais ir rašymo priemonėmis atliekančius nuobaudas kamerų tipo patalpose nuteistuosius (šią aplinkybę patvirtina ir tai, kad Seimo kontrolierius gavo Pareiškėjo Skundą).

Atkreiptinas dėmesys, kad laikomiems kamerų tipo patalpose nuteistiesiems neleidžiama su savimi pasiimti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, o maistas jiems yra pristatomas šilumą palaikančiuose įrenginiuose ir padalinamas kiekvienam asmeniui.

20. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes darytina išvada, kad Pareiškėjo Skunde nurodytos aplinkybės dėl galimai netinkamų Pravieniškų PN pareigūnų veiksmų, aprūpinant rašymo reikmenimis, organizuojant maitinimą tyrimo metu nebuvo patvirtintos, todėl Skundo dalis (dėl pareigūnų veiksmų) atmestina.

Dėl patalynės laikymo sąlygų

21. Pareiškėjas skunde taip pat nurodė, kad dienos metu surenkami nuteistųjų naudojami čiužiniai laikomi tam nepritaikytose patalpose, o patys nuteistieji vakare pasiimdami čiužinius neretai juos supainioja ir paima ne savo.

22. PĮVTT 220 punkte numatyta, kad patalynė į kamerų tipo patalpas perkeltiems nuteistiesiems išduodama tik dienotvarkėje nustatytam miego laikui.

23. Pravieniškų PN administracija Seimo kontrolierių informavo, kad patalynė dienos metu yra laikoma tam skirtame sandėlyje, o ją surenka ir parsineša patys nuteistieji lydimi pareigūno.

24. Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 1 dalimi, Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje, tačiau Seimo kontrolieriai neturi įgaliojimų tirti ir vertinti skunde nurodytų aplinkybių techniniu, medicininu, atitikties higienos normoms ar kitokiu aspektu, reikalaujančiu tam tikros srities specialių žinių.

Pagal Nacionalinio visuomenės sveikatos centro (toliau vadinama ir – Centras) nuostatų 2 punktą, Centro paskirtis – pagal kompetenciją įgyvendinti valstybės politiką visuomenės sveikatos priežiūros srityje. Centras taip pat turi vertinti ir valdyti riziką žmonių sveikatai, susijusią su aplinkos veiksniais ir užkrečiamosiomis ligomis.

Todėl, atsižvelgiant į Pareiškėjo skunde keliamus klausimus (šios pažymos 2.4 punktas), Seimo kontrolieriaus nuomone yra tikslinga, kad šią situaciją įvertintų Centras, pateikdamas savo poziciją, ar toks čiužinių ir patalynės laikymas nekelia rizikos žmonių sveikatai, susijusios su aplinkos veiksniais ir užkrečiamosiomis ligomis.

25. Atsižvelgdami į pirmiau aprašytas aplinkybes ir vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 6 punktu ir to paties straipsnio 4 dalimi, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes dėl patalynės ir čiužinių laikymo sąlygų atitikimo higienos reikalavimams ir visuomenės sveikatos saugos reglamentams turėtų įvertinti Centras, todėl šios Skundo dalies tyrimas nutrauktinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

26. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundo dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos pareigūnų veiksmų, galimai nepagrįstai naudojant specialiąsias priemones, tyrimą nutraukti.

27. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų atmesti.

28. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundo dalies tyrimą dėl patalynės ir čiužinių laikymo sąlygų Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje, nutraukti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

29. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 6 ir 21 punktais, Seimo kontrolierius Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prašo įvertinti ir pateikti Seimo kontrolieriui išvadą, ar nereglamentuojant pataisos namuose kasdien naudojamų čiužinių ir patalynės laikymo dienos metu sąlygų nekyla rizika žmonių sveikatai, susijusi su aplinkos veiksniais ir užkrečiamosiomis ligomis. Nustačius tokią riziką, imtis priemonių pagal kompetenciją.

30. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierių Augustiną Normantą pavaduojanti
Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė